

ПРОГРАМА ЗА ПРЕВЕНЦИЯ НА АГРЕСИЯТА

Настоящата програма е приета на заседание на ПС с решение по т.2 Протокол от ПС №1/20.09.2012 г. и след това утвърдена със Заповед № 236/ 25.09.2012 г

Настоящата програма е разработена въз основа на Механизъм за противодействие на училищния тормоз между децата и учениците в училище , утвърден със Заповед №РД-09-611/18.05.2012 г. на Министъра на МОН

I. Въведение.

Проблемът за насилието над деца и между деца придоби особена обществена значимост в България. Данните, постъпващи през последните години от специализираните органи за закрила на детето, очертават тенденция за нарастване броя на регистрираните случаи на деца, преживели насилие. Това налага, заедно с развитието на услуги за децата, пострадали от насилие, като приоритетна област на работа по отношение закрилата на децата да се разработват програми за превенция на насилието над и от деца.

Според статистиката водена от Държавната агенция за закрила на детето, най-често децата стават жертви на насилие в семейната среда. След семейството преобладават случаите на насилие в образователните институции, където децата са изложени в най-голяма степен на емоционално насилие и в по-малка – на физическо. Не съществуват точни и национално представителни данни за нивото на насилие в българското училище, но редица социологически изследвания сред деца и родители извеждат агресията и насилието, като един от основните проблеми, с които децата се сблъскват в училище.

Различните форми на насилие между децата в образователните институции поставя сериозни въпроси пред образователната система , като цяло и поражда нуждата от специализирана програма и механизъм за превенция на насилието, които да се реализират на училищно ниво. Настоящата програма трябва да:

- подпомага създаването на социална и образователна среда, в която децата да се чувстват защитени и подкрепяни;
- способстват за развитие у децата на подходящи умения и нагласи за отхвърляне на насилието като средство за общуване и поведение;
- повишава компетентностите на възрастните да се справят със ситуации на насилие и да създават правила, които да ги минимизират;
- да насърчава включването на всички заинтересовани лица за решаването на проблемите в училище.

Към настоящия момент усилията за превенция на насилието между децата в училище се отличават със спорадичност, ограничен обхват (времеви и териториален) и липса на приемственост, поради което техният ефект е незначителен. Реален напредък в тази насока може да се постигне само ако мерките за превенция на насилието в училище станат част от национална стратегия за закрила на детето, както и от развитието на цялостна училищна политика за управление на учебно-възпитателен процес.

III. Основна цел е : справяне с една специфична форма на насилие между децата, каквато е тормозът. Тормозът се характеризира с целенасочени, злонамерени, систематично повтарящи се агресивни действия, насочени към деца, намиращи се в по-слаба и уязвима позиция. Изследванията в международен мащаб показват, че поради своя повтарящ се и злонамерен характер, тормозът може да има сериозни последствия за здравето и развитието на децата.

Тормозът най-често се изразява в отправяне на обидни думи, удряне, дразнене, разпространение на клевети и клюки, както и настройване на децата срещу жертвата. Голям брой от тези прояви остават скрити за възрастните, тъй като се извършват в тяхно отсъствие. Проучването регистрира и ниски нагласи у децата да споделят с учителите преживяното от тях насилие.

IV. Непосредствените цели на модела са следните:

- Подобряване на отношенията между децата и техните умения за общуване.
- Повишаване на чувствителността, ангажираността и капацитета на педагогическия персонал и ръководство в училище за превенция и справяне с тормоза между връстници.
- Въвеждане и утвърждаване на ценности, правила и нагласи в училище, които не допускат прояви на тормоз в отношенията между децата.
- Създаване на училищна политика за превенция на насилието (вкл. и механизми за предотвратяване, докладване и оказване на адекватна намеса в случаи на тормоз и насилие).

При реализиране на дейностите в СО „М.Колони” ще се използва т.нар. “подход, насочен към цялото общешитие”, при който цялото общешитие – деца, педагогически и друг персонал, училищно ръководство, родители са активно включени в мерките за превенция и справяне с проявите на тормоз. Чрез този подход се осигурява една последователност, системност и продължителност на мерките за превенция, което допринася за изграждане у децата на трайни ценности и личностни нагласи срещу насилието и тормоза.

V. Основни дейности:

- Срещи и обучения за повишаване на информираността и разбирането за тормоза сред децата, учителите и родителите.
- Организиране и провеждане на специализирани часове в рамките на часа на класа и извънкласни занимания с децата за формиране на нагласи и умения за по-добро общуване и отхвърляне на тормоза, като форма на поведение.
- Разработване и прилагане на защитна мрежа, която да осигури ефективна защита на децата от прояви на тормоз. Тази мрежа ще включва система от правила на поведение на ниво клас и училище, механизми за съобщаване, превенция и действие в случай на тормоз с конкретни отговорности и задължения за педагогическия персонал и децата.
- Създаване на подкрепяща мрежа от институции и граждански организации в общността за подпомагане на процеса на превенция на насилието.

VI. Целева група.

Дейностите са насочени към всички ученици настанени в Средношколско общешитие , родители и възпитатели.

VII. Дейности за превенция на агресията в СО:

1. Разработване и въвеждане на превантивни мерки за предотвратяване и противодействие на тормоза в училище.

1.1. Осъзнаване и оценка на проблема. Диагностициране на проблема.

Оценката да се извършва регулярно, в началото и в края на учебната година. Оценката се организира от ръководство.

Срок: м. Октомври

Отг. Директора и възпитатели по групи

1.2. Изготвяне на план за противодействие на училищния тормоз. Този план се ревизира и актуализира всяка година.

Срок: м. Ноември

Отг. Директора

1.3. Дефиниране на елементите възпитателната компетентност.

1.3.1. Създаване на координационен съвет за справяне с насилието.

Срок: м. Ноември

Отг. Директора

1.3.2. Дейности на ниво група:

- За работата на ниво група да се прилагат всички форми на групова работа, дискусии, решаване на казуси, споделяне на опит, като се използват възможностите на часа на групата, предмети от задължителното учебно съдържание, различни извънкласни и извънучилищни дейности.

- Необходимо е да се извеждат теми от учебното съдържание, които могат да се използват за работа и анализ по проблема насилие, свързани с правата на децата, ценностите, социалните роли, функционирането на групите и институциите и т.н.

Целта е да се създаде пространство, в което се говори открито за тормоза и се работи за формирането у децата на нагласи и социални умения, недопускащи насилие като например емпатия, толерантност и уважение към различията, решаване на конфликти и др. Децата трябва да се стимулират първо сами да дават отговори на поставените въпроси, а след това да се предлагат официални дефиниции. Всяка първа дискусия трябва да започне с договаряне на правилата за работа, като например - всеки има право да каже какво мисли, всеки има право да бъде изслушван, мненията не се омаловажават и т.н. Основните теми могат да бъдат:

1. Какво представлява тормозът, разпознаваме ли го и как можем да докладваме за случаи на тормоз;

2. Какви са преживяванията на извършителя и потърпевшия (някои видове поведение като присмиването може да изглеждат като игра или шега, но обиждат и водят до негативни емоции у този, към когото са насочени и той да се чувства унижен или заплашен);

3. Как се чувстваме когато видим прояви на тормоз и какво правим;

4. Какво можем и искаме да направим;

5. Кои са основните ценности, правила на поведение, които следва да приемем;

6. как можем да ги прилагаме.

Разглеждането на последната тема следва да завърши с изработването на общи правила на поведение и договаряне на процедура, в случай на нарушаване на правилата. Въпреки че това са дейности на ниво група, те могат и е важно да се приложат и с родителите, и с възпитатели.

Срок: м. декември
Отг. Възпитателите

Дейностите на ниво СО включват:

1. Обобщаване на всички предложения за правила на поведение и ценности, направени от класовете и формулиране на общочовешки ценности и правила, които да бъдат част от политика на Средношколско общезитие.

1. договаряне на единен механизъм, включително разписани ясни отговорности, за реагиране при всяка проява на тормоз и насилие;

2. разработване на предложения за промени в Правилника за дейността на общезитието обсъждането им с по групи с учениците;

3. приемане на съгласуваните промени;

4. прилагане на програми за развитие на личните и социалните умения на децата;

5. подобряване на системата от дежурства с оглед обхващане на местата, в които на етапа на оценка е установено, че се извършва тормоза;

6. подобряване на системата за съобщаване на случаи на тормоз (въвеждане на нови форми и канали, гарантиране на конфиденциалността);

7. включване на експерти, родителите и самите ученици в процеса на създаване и реализирането на всички интервенции;

8. използване на подхода за работа с връстници, които трябва да станат естествените помощници при реализирането на всички видове интервенции както по отношение на децата, които са обект на тормоз, така и по отношение на децата, които упражняват насилие;

9. повишаване квалификацията за работа с програмите, включително реализиране на специализирани тренинги за определени категории от работещите в СО за справяне с критични ситуации и други;

10. ясно разпределение на конкретни отговорности на всички възрастни в СО, Дежурства на определени места;

11. разработване на стъпки за привличане на родителите;

12. разработване на процедури и механизми за осигуряване на непрекъснато съгласуване на интересите и потребностите на отделните групи, съставляващи ученическата общност;

13. осигуряване на реални партньорства с външни на училището служби, организации и специалисти;

14. насочване към основни здравни и социални услуги за децата и семействата.

Срок: постоянен

Отг. Координационен съвет(КЗБСПП)

1.3.3. Дейности с родители:

1. родители, които могат да станат посредници между СО и родителите или други организации и институции;

2. родители, които могат да осигуряват ресурси - в натура, услуги или пари, за изпълнение на дейности.

1.3.4. Организираны дейности на младежката инициативна група от общешитието;

1.....

2.....

и т. н.

Срок: постоянен

Отг. Възпитателите

2.1. Интервенции в ситуации на тормоз, според приетите правила

2.1.1. Приемане на ясни процедури за прекратяване на случаите на тормоз в училище.

Ниво на тормоз	Отговор на СО
Ниско нарушаване на правилата	Прекратяване – изтъкване на нарушеното правило – налагане на съответната последица
Повтаряне на едни и същи нарушения на правилата	Протокол за тормоз – възстановяване на щетата, преценява се дали е необходимо да се разговаря с родителите
Сериозно – злоупотреба със сила, както и при екстремни ситуации, в които съществува опасност за живота и здравето, телесния интегритет, както на детето-жертва, така и на детето-извършител.	Насочване към местната комисия за БПМН и полицията, ОЗД и община по силата на координационния механизъм; Протокол за тормоз – среща с родителите – възстановяване на щетата – включване на учениците в допълнителни програми

2.1.2. Прекратяване на ситуацията на тормоз:

Задължение на всеки възпитател да се намеси, за да прекрати ситуация на тормоз, на която е станал свидетел.

- В случай на физически тормоз децата трябва да бъдат разделени и да се прекрати физическият контакт между тях незабавно.
- Не трябва веднага да се разпитва за случилото се, да се обсъждат причините за насилието или да се изяснява ситуацията. Това може да се случи на по-късен етап. Важното е възпитателя ясно да обяви пред всички, че това е насилие и то е недопустимо поведение. В този момент не е добре да се разпитва за подробности и детето, което е потърпевшо, особено в присъствието на насилника и други деца, защото това може да урони неговото достойнство;
- Честа спонтанната реакция на възрастните е заставането на страната на „жертвата” и наказване на „насилника”. Ключово при интервенцията на възрастните е приемането на разбирането, че детето, обект на тормоз, не се нуждае от състрадание, а детето, извършител на тормоз, не се нуждае от наказание, особено което го унижава, а от състрадание, за да може то да развие

това чувство към другите. Защото липсата на състрадателност е една от основните причини, поради която се упражнява тормоз.

2.1.3. Реакции спрямо детето, което е упражнило тормоз:

- Когато става въпрос за първа проява, която не е тежка по отношение на нанесената вреда, може да се приложи подходът за възстановяване на щетата или да се наложи друга предварително съгласувана мярка;
- Когато се прилага подходът за възстановяване на щетата е необходимо задължително да се уведоми класният ръководител;
- Подходът за възстановяване на щетата често се прилага в училище като логическо последствие от отклоняващото се поведение, свързано с рушене на материалната база. Той се основава на принципа, че „всяка щета, нанесена на друг, трябва да бъде възстановена“ и включва съответните действия в тази насока. Същият подход успешно може да се прилага и когато се касае за нематериални щети. Важно е преди да се прилага подходът да бъде предварително съгласуван с цялата ученическа общност, включително и с децата, и да бъде част от политиката на общежитието .
- Подходът за възстановяване на щетите изисква време и по-задълбочен разговор с детето, което е извършило насилие, за да му се помогне да разбере какви са последствията от неговата постъпка. Поради тази причина е най-добре този подход да се приложи от възпитателя съвместно с педагогическия съветник/училищния психолог на детето. Важно е възпитателят със спокоен и умерен тон, както и с държанието си, да покаже ясно, че проблемът е в начина на поведение, а не в личността на самия ученик, и че се действа с оглед отново да се възстановят ценностите, към които цялото общежитие се придържа, а не за да бъде наказан. Възстановяване на щетата е принцип, който предполага, че хората правят грешки. Грешките следва да бъдат поправени, като същевременно не се налагат наказания. Този принцип подчертава поемането на отговорност за неприемливо поведение и за позитивно решаване на проблема. Ключов момент във възстановяването на щетата е, че възпитателят разговаря с ученика, а ученикът сам избира и решава как ще поправи грешката си, с което отново ще се възстанови нарушената ценност. С това негово решение трябва да се съгласи и ученикът, който е бил потърпевш от тормоза.
- Като първа стъпка възпитателят изслушва детето. Не е желателно детето да се изслушва съвместно с потърпевшото дете. След изясняване на ситуацията и постигане на договорка, класният ръководител за определен период от време може да проследява поведението на децата и да дава обратна връзка. Възпитателят трябва да потърси съдействие от Класният ръководител и другите възпитатели, които също да проследяват поведението на децата и да реагират своевременно. Педагогическият съветник или училищният психолог също може да подпомогне работата на възпитателя като наблюдава детето във взаимоотношенията му с другите деца и даде насоки за действията и мерките, които учителят да предприема при необходимост или като насочи детето насилник и неговото семейство към услуги в общността като центрове за превенци и консултативни кабинети към местните комисии за БППМН, центрове за обществена подкрепа, комплекс за социални услуги, общински съвети по наркотичните вещества и др. (индивидуално или семейно консултиране).

2.1.4 Реакции спрямо дете, което е обект на тормоз

- 1.3.4.1. Важно е възпитателят да поговори с детето, по възможност още същия ден (или веднага след като е разбрал за случая, ако се касае за ситуация, за която е научил случайно) и да разбере какво точно се е случило. Ако е необходимо отделни факти могат допълнително и дискретно да бъдат проучени;
- 1.3.4.2. Погрешно е открито и публично пред другите деца да се оказва подкрепа на потърпевшото дете, защото това допълнително ще урони достойнството на детето пред неговите връстниците;

- 1.3.4.3. При този първи разговор е важно да се предложи на детето подкрепа, като се остави то само да определи какво точно ще му помогне да се почувства сигурно;
- 1.3.4.4. Необходимо е да се подчертае поверителността на разговора, като се спомене кои ще бъдат уведомени за случилото се;
- 1.3.4.5. Детето трябва да почувства доверие и сигурност за споделяне, което е особено важно, ако насилието се повтори. Може да му се предложи да поговори с училищния психолог;
- 1.3.4.6. Никога не трябва да се предлага среща между дете, жертва на насилие и неговия мъчител с цел да се помирят и да се разберат. Такива срещи могат да доведат до неблагоприятни последици;
- 1.3.4.7. Наблюдавайте детето в следващите дни, за да се уверите как се чувства и при необходимост отново разговаряйте с него.

2. Създаване на система за насочване към други служби.

1. Създаване на регистър за случаите на тормоз в СО- на достъпно място при ЗАС
Описване на случая от възпитателя, който го е регистрирал;
2. Разговор с родителите/настойниците;
3. Уведомяване на директора на СО и директора на училището, в което се обучава ученикът;
4. Уведомяване на отдел "Закрила на детето" и МВР.

4.. Ресурсна обезпеченост

- 4.1.2 Изграждане на механизми за взаимодействие с различни институции;
- 4.1.3 Осигуряване на подкрепяща мрежа от специалисти в СО, които да удържат ситуации на тормоз в СО;
- 4.1.4 Осигуряване на материали и други.

Утвърждавам:/ п /

Жени Кръстева
Директор